

סאטירה ושואה - דחיה ואשרור של הזכרון ההגמוני ב"ארץ נהדרת"

ליאת שטייר-לבני*

תקציר

הזיכרון הקולקטיבי של השואה בתרבות העולמית ובעיקר הישראלית, נשען עד לעשורים האחרונים, על הנצחה שאפופה ביגון, אבל ופאתוס. ייצוגים הומוריסטיים העוסקים בנאציזם, במלחמת העולם השנייה ובשואה, הופיעו לעיתים נדירות בתרבות העולמית והישראלית משנות הארבעים ועד לשנות השמונים של המאה העשרים. משנות השמונים ואילך, עם ההתרחקות משנות המלחמה, וכניסתם של בני הדור השני והשלישי למרכז הבמה התרבותית בעולם ובישראל, החל להתרקם בתרבות הפופולרית משנות השמונים של המאה העשרים ואילך, זיכרון שונה. זהו זיכרון חדש של השואה, המבקש לאתגר את גבולות התפיסה של ייצוג השואה ולחתור תחת מוסכמות חברתיות ומסרים הגמוניים בנושא. 1 אחד התחומים הבולטים במסגרת זיכרון חדש זה הוא השילוב של שואה והומור, ושואה וסאטירה - נושאים שהחלו להופיע יותר ויותר במחקר, בקולנוע, בתכניות טלוויזיה, במופעי סטנד אפ, ובמערכונים וסרטונים באינטרנט. מאמר זה יתמקד בייצוגים סאטיריים של השואה באחת מתכניות הבידור הפופולאריות של העשור האחרון – ארץ נהדרת (ערוץ 2, קשת, 2003 – 2013). המאמר ינתח את הנושאים המרכזיים החוזרים ועולים במערכונים אלו ודרך תיאוריות של סאטירה וקריאה פוליסמית של טקסטים טלוויזיוניים, יבדוק המאמר האם טקסטים כאלו, שעוררו לא פעם הדים וסערה בציבור, אכן חותרים תחת הזכרון ההגמוני של השואה או שמא מאשררים אותו?

מילות מפתח: שואה, סאטירה, ארץ נהדרת, הומור, טלוויזיה.

* ד"ר ליאת שטייר-לבני היא מרצה במחלקה לתרבות במכללה האקדמית ספיר, מנחה ומרכזת קורסים במחלקה ללשון, ספרות ואמנויות ובתואר השני בלימודי תרבות באוניברסיטה הפתוחה.